

SLOVENSKA BESEDA

Uredništvo: Dal-
matinova 8 - Upra-
va: Selenburgova
7/II - Naročnina:
Letno 40 Din, pol-
letno 20 Din, četir-
letno 10 Din - Če-
kavni račun 17.152
Izšla vsak petek

ŠTEVILKA 17

V LJUBLJANI, 22. APRILA 1938

LETNIK II.

Dr. Dinko Puc:

Sokolstvo

V službi domovine Sokolstvo več, kakor samo izpolnjuje svojo dolžnost in poslanstvo

Namen Sokola je, vzgajati naš narod telesno in moralno. Zlasti je njegova naloga, napraviti iz mladine dobre državljane, polne vroče ljubezni do domovine, ki so pripravljene za njen blagor vsak hip žrtvovati vse. Sokol noče ukripljenih hrbtov, marveč pokončne in značajne može, ki so vsak hip pripravljene boriti se za narodove ideale.

Verska vzgoja ni naloga Sokolstva. Za versko vzgojo je v naši državi že itak dobro preskrbljeno. Šola in cerkev imata možnosti dovolj, da preskrbita vsakemu, ki hoče, v tem pogledu najpopolnejšo vzgojo. Tudi ni Sokolstvo poklicano, da bi delalo propagando za eno ali drugo cerkev. V Jugoslaviji imamo dober ducat priznanih veroizpovedi; kako bi prišlo Sokolstvo do tega, da bi se zavzemalo za eno ali drugo? Ono ima dolžnost vzgajati dobre državljane, ne pa dobre muslimane, protestante, pravoslavne ali katolike!

Zato so očitki «Slovenca», ki se sistematično ponavljajo od časa do časa na naslov Sokolstva, da je to profiverska ali brezverska organizacija, popolnoma odveč in deplasirani. V vrstah Sokola more biti vsak, ki je dober državljani, pa naj si bo te ali one vere, ali pa tudi brez vsake vere. Mišljenja smo celo, da bi morali baš tisti, ki so najvernejši, biti v prvih vrstah Sokola, ker jih že njihova vera uči, da morajo ljubiti poleg Boga tudi svojo domovino, jo čestiti, ji pomagati, jo podpirati in se torej tudi duševno vzgajati za tako patrijotično delo.

«Slovenec» se je pretekli teden postavil na stališče: ali katoličan, ali Sokol. S tem je «Slovenec» napravil isto pogrško, kakor jo je svoj čas, ko je postavil svoje bralce pred alternativo: Rim ali Moskva, tretjega ni! Ni res, da sta samo ti dve izberi: ako bi to bilo tako, bi bila velika nesreča za človeštvo. Med Rimom in Moskvo je petdeset, sto in več drugačnih rešitev!

Ravnatoko ni in ne more biti nasprotja med pravim katoličanom in Sokolom. «Slovenec» ponižuje visoko idejo katolicizma, če trdi, da je. Oba hočeta po svojem bistvu vzgajati dobre in značajne ljudi. Zaradi tega, ker eden gleda bolj na drugi svet, drugi pa na ta, bi si ne smela nasprotovati, ker se izpopolnjujeta.

Nasprotje bi moglo nastati samo takrat, ako bi se katerakoli vera izrabljala v politične svrhe; ako bi se sokolske organizacije izrabljale v politične svrhe. Toda v sokolske organizacije ima pristop vsako brez razlike političnega prepričanja, ki priznava državo ter je voljan posvetiti svoje moči dobroti domovine. Politika je izključena iz sokolskih vrst, prav tako, kakor bi morala biti izključena iz cerkva vseh veroizpovedi.

V dosegu svojega cilja se more poslužiti Sokolstvo vseh zakonito dopustnih sredstev. Tudi predavanja, ki imajo namen poučiti članstvo objektivno o različnih izsledkih vede, o filozofskih naziranjih, o znanstvenih teorijah itd. Bolj ko se razširi obzorje naših državljanov, bolj bo. Ozkosrčnosti v izobrazbi ne smemo poznati.

Sokolstvo sme tudi sklicati svoje člane ob katerikolisibodi uri: Bodisi o polnoči, bodisi v praznik dopoldne ali popoldne. Sokolstvo organiziraj narod za obrambo domovine in bodi pomožna sila naše armade! Pripravljeno bodi na službo domovini ob vsakem času! Služba domovini pa je tudi služba Bogu, kot so nas često učili baš v vojnah, ko ni nihče opozoril vojakov v rovih, da je kak dan slučajno nedelja in da bi bilo prav, če bi šli v zaledje k maši. Bog je povsod in predvsem ga časti tisti, ki je v službi domovine.

Dandanes je sploh opasno delati razliko med katoliškimi in nekatoliškimi organizacijami, v katerih so tudi sami katoliki. Pred nekaj časom je «Slovenec» poskusil napraviti tako razliko med našim vernim ženstvom. To se mu ni posrečilo. Zdi se nam, da se ho izjalovil tudi sedanjí njegov poskus, to tembolj, ker je baš letošnji finančni zakon uvedel cerkveni davek, ki ga bodo plačevali samo pripadniki dotične cerkve. Kdo bo v takih prilikah umetno zmanjševal število katoličanov?!

Ni tedaj strahu! «Slovenčev» izstrelki so papirnati.

Dr. M. Korun:

O dvojni politiki

Ker imamo čisto vest, lahko vsak hip vsakomur postrežemo z jasnim odgovorom in stvarnimi dejstvi

III.

G. člankar v «Sl. vasi» je mnenja, da je staroradikalna stranka opustila svoje velikosrbsko stališče šele s sporazumom in se izrecno omejila na srbski narod, iz česar sklepa, da za Slovence ni mesta v njej.

To mnenje je napačno. Od ustanovitve naše države je radikalna

stranka stala na vsedravnem stališču in ni propagirala velikosrbskih idej. Če bi bila to storila, bi pač zamogla, močna in skoro stalno na vladi, kakor je bila, te svoje velesrbske ideje uveljaviti. Tega ni storila. Tudi Vidovdanska ustava, katere sotrivoriteljica je bila radikalna stranka, ni dokaz za velesrbske težnje radikalne stran-

ke, kajti ta ustava ni imela velesrbskih tendenc, čeprav je kruto centralistična.

Pri presoji vloge staroradikalne stranke je treba upoštevati še dve: Radikalna stranka se je ves čas pred letom 1929. borila proti močnemu pritisku od zunaj, ki jo je hotel zlomiti. Zato je morala sprejeti marsikatero kompromisno rešitev, ki bi bila drugačna, če bi jo napravila samo strankina volja.

Tudi je bila tačas radikalna stranka, ne morda po številu svojih pristašev, toda gotovo po okretosti najbolj dinamičnih elementov v njej, stranka bohotno se razvijajoče beograjske buržuazije (čaršije) in birokracije. Te sile so dajale stranki vsakokrat viden in primes reakcionarnosti in hegemonizma, ki ga ogromna večina njenih pristašev ni niti hotela, niti odobrvala.

Ponovna odcepljenja raznih vidnejših članov radikalne stranke od matice, počenši z Veljo Vukičevićem, so imela za posledico pomembno evolucijo v radikalni stranki. Ona se ni samo otresla vseh onih elementov, ki so bili — da rabim ta izraz — zastopniki čaršije, porodice, birokracije, nego je zopet našla stik s širokimi sloji srbskega ljudstva in je stopila tudi prav odločno na pravo pot v pogledu reševanja naših notranjepolitičnih problemov.

Že pred letom 1929. je radikalna stranka zapustila svoje prejšnje samosrbsko obilježje in postala vsedravnna stranka, v kateri naj bo prav tako mesta za Slovence in Hrvate. To je bil pravičen in pomemben korak naprej, kajti eden vzrokov notranjepolitičnih težkoč v naši državi tiči ravno v

tem, da nismo imeli in še danes nimamo močnih, notranje konsolidiranih vsedravnih strank.

Zgoraj očrtani razvoj radikalne stranke je omogočil, da so se ji mogli približati tudi hrvaški in slovenski somišljeniki in to brez škode za svoje narodno prepričanje in svoje druge poglede.

Ne strinjamo se z mnenjem g. dr. Lončarja, ki misli, da bi se mogel sporazum glede notranje ureditve naše države napraviti le, če so Slovinci, Hrvati in Srbi strankarsko-politično grupirani v lastnih «plemenskih» strankah. Po našem mnenju to ni potrebno, potrebno je le, da stoji dotične stranke na stališču enakopravnosti Slovencev, Hrvatov in Srbov in sporazumno notranje ureditve države.

Strankarsko stanje, kakor je, demantira pravilnost stališča g. dr. Lončarja. Samostojno-demokratska stranka ni plemenska stranka, temveč, so v njej Hrvati in Srbi. In vendar je ta stranka ne samo sopolgodbenik sporazuma, nego močan moraličen adut v vsej akciji za notranje pomirjenje. In HSS g. dr. Mačka je z njo združena v kmečko-demokratski koaliciji. Vidimo torej, da teče politično življenje po svojih, ne pa po zamišljenih strugah.

Mi ne smatramo Srbov in Hrvatov, ki stoji glede notranje ureditve naše države na istem stališču, kot mi, za naše zavézničke, temveč so oni, kakor mi, ravnopravni skupni borci v boju za demokratično, sporazumno urejeno našo državo! Niti bomo odločali mi o njih, niti bodo oni o nas, marveč bomo vsi sporazumno odločali o nas vseh na podlagi načel, ki smo jih ugotovili in sprejeli!

Izbrisimo žig sramote

Nerešeno, vedno bolj pereče vprašanje povečanja ljubljanske bolnišnice kriči do neba

Zdi se, kakor da smo Slovenci silno veseli vsakega novega problema, ki se pojavi v našem javnem življenju in kakor da ne moremo niti živeti, niti umreti, če nimamo vedno nekaj takih odprtih in perečih problemov na zalogi. Silno radi se namreč Slovenci shajamo za mizami te ali one vrste, okroglimi ali oglatimi, lesenimi in kamnitimi, zelenimi ali rjavimi, pogrnjenimi ali nepogrnjenimi, da le moremo na široko razpravljati o vseh porajajočih se narodnih potrebah in problemih. Sklicujemo vse mogoče konference in ankete, nato ustanovljamo nešteta društva za reševanje tega ali onega problema, zatem zopet zvezo teh različnih društev, končno še novo društvo za oživiljenje prvega društva in zveze, itd., itd. Od samih društvenih predsednikov in podpredsednikov, od tajnikov in blagajnikov ter drugih odbornikov se dela kar tema že pri belem dnevu; včasih se zazdi človeku, kakor da je teh funkcionarjev sploh več, kakor nas je Slovencev vobče na svetu.

Resnica, zelo bridka in nevšečna, pa je, da se za vsako stvar silno naglo in z vsem srcem navdušimo, prav tako kmalu pa omrzujemo in odnehamo. Zdi se, kakor da je to naša specialna slovenska neozdravljiva bolezen. Dokaz za to ugotovitev najdemo lahko povsod, predvsem pa pri reševanju najtežjega, najbolejšega, najžalostnejšega in tudi naj-

sramotnejšega slovenskega problema: povečanja in izpopolnitve osrednje slovenske bolnišnice v Ljubljani. Kolikor se spominjamo, je bilo ustanovljeno celo posebno društvo, ki si je nadelo hvalje in vsega priznanja vredno nalogo, da bo zbralo potrebna sredstva in da bo s svojo živo inicijativnostjo čimprej izposlovalo zgraditev najmodernejše centralne slovenske bolnišnice po kliničnem sistemu, kakor jo Ljubljana kot slovensko kulturno, politično in obče narodno središče in kot univerzitetni sedež najno terja in potrebuje. O delovanju in uspehih tega društva pa slovenska javnost že dolgo ni ničesar slišala in se menda upravičeno tresje v bojazni, da je vsa stvar že takoj po rojstvu po stari slovenski društvarski in narodni navadi mirno v Gospodu zaspala.

V ljubljanski bolnišnici je bil med tem prenapolnjenemu kirurškemu oddelku, kjer leže bolniki celo po trije na eni postelji in nešteti kar po tleh, kjer je nad vse požrtvovalnim zdravnikom absolutno onemogočeno vsako uspešno in smiselno zdravljenje v takih, naravnost nečloveških in škandaloznih razmerah, ob pomanjkanju prostora, perila, zdravih in vseh drugih pripomočkov, prizidan nov trakt, ki naj bi vsaj nekoliko omilil nepopisno bedo, prenapoljenost in skrajno nevdružne razmere na tem oddelku. Doživeli smo pa svetovno posebnost, ki je možna res samo pri nas. Ta oddelek je

POLITIČNI TEDEN

Notranjepolitični položaj se je v minilem tednu na splošno gibal v znamenju velikonočnega mira. Vendar so nekateri voditelji opozicije izrabili tudi te dni za delo med ljudstvom, zlasti gg. dr. Šutej in dr. Lazar Marković, ki sta imela uspešne in dobro obiskane politične shode, prvi v Bosni, drugi v Dalmaciji. V Zagrebu sta pa zaključila svoje delo glavni in izvršilni odbor b. SDS, katerih sestanki so trajali ob polni udeležbi dva dni. Udeleženci so izrazili svoje priznanje delu, ki ga je vodstvo izvedlo v tekočem letu in poudarili željo za prav tako nadaljnje delovanje.

Predsednik g. Adam Pribičević, ki je zaradi slabega zdravja odložil svoje predsedniško čast, se je opravičil s pismom, v katerem poudarja svojo vdanost stranki in prijateljstvu. Pravi, da bi smatral za največjo čast, biti predsednik društva, ki je toliko izdržalo, ne da bi klonilo in dalo tako primer visoke morale poznim rodovom, kakor tudi njegov zvesti tovariš v boju: Hrvatska seljaška stranka. Po teh lepih besedah g. Adama Pribičevića o SDS in HSS je izven dvoma, da bo še nadalje posvetil vso svojo avtoriteto in delo skupni borbi Kmečodemokratske koalicije, ramo ob rami z zavéznički iz Združene opozicije za končno zmago demokratičnih idealov in temeljnih pravic človeka in naroda.

Vse to kaže slogo in enotnost, ki vladata v vrstah Združene opozicije, kar je dokazal tudi g. dr. Šutej na velikem sestanku HSS v Sarajevu. V enournem govoru je g. dr. Šutej ovrgel vse glasove o nekem nesporazumu v vrstah opozicije. Posebno se je zadržal pri režimskih vesteh o neprihodu g. dr. Mačka v Beograd in rekel, da lahko izjavi, da bo g. dr. Maček v kratkem prišel v Beograd, toda ne, da vrne obisk Združeni opoziciji, marveč zato, da pove svojo odkrito in maško besedo. Tega obiska ni smatrati torej kot navaden akt vljudnosti, temveč kot važen političen dogodek, kjer bo vodja hrvaškega ljudstva določno povedal cilje in zahteve Hrvatov ter celokupne opozicije. V istem smislu je govoril v Dubrovniku tudi g. dr. Marković ter izrazil mnenje, da se skoro z gotovostjo računa, da se bo prihodnjega sestanka vodstva UO udeležil tudi g. dr. Maček. Iz vsega tega je razbrati veliko delavnost v vseh strankah UO, ki se z vso resnostjo ter z velikim elanom trudi tudi za povzdigo politične izobrazbe našega naroda, katerega bi neke temne sile hotele obdržati v srednjeveški temi.

Opozicijski prvaki tudi zanikajo vesti o nesoglasjih, ki naj bi nastala v beograjskem delu Združene opozicije, kjer naj bi baje gg. dr. Ribar in dr. Dragoljub Jovanović pričetu samostojno akcijo. Vse vesti o kakem razkolu so docela deplasirane, kar sta izrecno izjavila tudi oba politika na svojem shodu v Leskovcu. Res je le, da sta oba gospoda s svojimi pristaši zagovornika hitrejšega tempa političnega dela in uporabe čvrstejših metod, kakor se jih poslužuje vodstvo UO. Ne gre torej za noben idejni razkol, marveč le za stvar političnega temperamenta, ki je pri tej skupini opozicije živahnejši, kakor pa ga zagovarja vodstvo.

že davno dozidan, nikjer pa ni mogoče izvirati kreditov, ki so potrebni za notranjo opremo in ureditev novega prizidka, da bi mogel služiti svojemu namenu. Nad tem žalostnim dejstvom se razburja

tudi tisk onih krogov, ki so danes predvsem poklicani, da odpomorejo temu vsenarodnemu zlu in da na vsak način preskrbijo potrebna sredstva za ureditev gorjega objekta, ki je res naša neizbrisna sramota in brezprimeren škandal. Če se najdejo vedno in ob sleherni priložnosti sredstva za absolutno nepotrebne in marsikdaj celo luksurijske stvari, se za osrednjo slovensko bolnišnico morajo najti, ker je sicer boljše, da si od sramote pred ostalim kulturnim in civiliziranim svetom potegnemo kožo z lasmi vred čez obraz.

Ponovno se je že uradno ugotavljalo s strani današnjih pristojnih činiteljev, da je ljubljanska bolnišnica naše najbolj žalostno poglavje in sramotna pega na naši civilizaciji. Prepričani smo, da bi se dalo to sramotno poglavje

izbrisati takoj s slovenskega imena, če bi le bilo na pristojnih mestih vsaj nekaj uvidevnosti, obzirnosti do trpečega bližnjega, nekoliko naklonjenosti in volje, predvsem pa vsaj trohica sočutja in srčne kulture. V letošnji proračunski razpravi je današnja «večina narodnega predstavništva» izglašovala osrednji beograjski vladi dolgo vrsto omejenih in neomejenih pooblastil, v katerih pa Slovenci predvsem pogrešamo za svojega naroda najvažnejše življenjsko vprašanje rešljivo pooblastilo: amandman za preskrbo kreditov, potrebnih za najnujnejšo povečanje, moderniziranje in izpopolnitev osrednje slovenske bolnišnice v Ljubljani.

Današnje sramotno stanje nikakor ne sme več iti dalje! Najti je treba nekaj izhoda, pa naj stane, kar hoče! Zadnji čas je že, da izbrišemo ta žig sramote s slovenskega narodnega čela in to neizmerno bedo v zdravstvenem pogledu s telesa slovenskega ljudstva!

Vsesokolska mobilizacija v Pragi

Jubilejnega zleta se bo udeležilo 9892 jugoslovanskih Sokolov

Pripravljeni deseti vsesokolski zlet, na katerega pričakujejo v Pragi v letošnjem juniju in juliju ne le iz Češkoslovaške, temveč tudi iz vsega ostalega sveta stotisočere goste, bo verjetno, po pripravih sodeč, nadkrilil vse dosedanje prireditve češkoslovaškega Sokola. Organizacija tega zleta je res ogromna, saj sodeluje na njej vse češkoslovaško Sokolstvo, ki šteje danes že 52 žup s 3042 sokolskimi društvi, 215 podružnicami in 786.445 člani (med njimi 457.706 moških in 328.739 ženskih).

Vsesokolski zlet ni le telovadna svečanost, ni le revija fizične vzgoje češkoslovaške mladine in češkoslovaškega prebivalstva vohče, temveč je obenem tudi velik praznik vsega naroda, prava mobilizacija narodnega duha češkoslovaškega naroda. Genijalni ustanovitelj Sokola dr. Miroslav Tyrš je leta 1862. ob rojstvu Sokola naglasil kot njegov cilj ne

le krepitev telesa, temveč tudi vzgojo narodnega duha. Zahvaljujoč se le temu, je Sokol odigral tako vidno vlogo tudi v češkoslovaškem preporodu in predvsem zato še vedno živi organizacija, ki združuje pod svojim okriljem najširše narodne sloye, od predsednika republike do zadnjega kmeta.

Deseti vsesokolski zlet bo imel svoj poseben pomen zlasti sedaj, v tako kompliciranih in napetih zgodovinskih trenutkih, ko se v Češkoslovaški zopet čuti nujna potreba po narodnem edinstvu. Deseti zlet je pripravljen v orjaškem, doslej še neznanem obsegu. Vsi dosedanja zleti so tesno povezani z zgodovino narodnega razvoja Čehoslovakov in vse rasti njihove narodne zavednosti in samozaupanja, kakor tudi s koncentracijo vseh sil, ki so dovedle do uspeha silno borbo za osvobodjenje in samostojnost.

Bratom in sestram pravoslavne vere:

„Hristos voskres!“

Domači pomenki

Izjava dr. Ribara in tovarišev

Kakor znano, so nasprotniki Združene opozicije predložili akcijo dr. Ribara kot znak razpadanja U. O. Nato je dr. Ribar s svojimi tovariši izdal letak, v katerem pravi:

«Mi ne želimo ustvariti kake nove politične stranke, marveč samo, da se U. O. organizira kot edinstven, kompakten in discipliniran narodni pokret, ki naj ima edinstveno vodstvo, edinstven program, edinstveno taktiko in edinstveno organizacijo. To pa ni samo naša želja, marveč želja vseh pristašev U. O. in to željo izražajo vsi, ki se bore v vrstah U. O. Narod zahteva, da naj bo U. O. velik, močan in za borbo sposoben narodni pokret.»

V Ameriko!

Gospod predsednik mestne občine ljubljanske in njegova gospa so proga odpotujeta koncem tega meseca v Ameriko. Želimo najudanejšo srečno pot!

Proletarizacija trgovcev

V naši lepi domovini se zdi, da vse sili po proletarizaciji, kakor da je v proletarskem stanu vse namazano z medom in mlekom, in ne z... V zadnji proračunski razpravi je narodni poslanec g. Mohorič, ki je nedvomno eden najboljših naših gospodarstvenikov, v svojih sijajnih poznavalec slovenskih ožjih gospodarskih razmer, ugotovil v svo-

ne besede, ki naj bi naletele v naši mili domovini pri vseh prizadetih res na odprta, sprejemljiva in ubogljiva ušesa. Gornji poziv visokega francoskega duhovnika in cerkvenega učenjaka je ponatisnila s posebnim veseljem in zadovoljstvom tudi ljubljanska krščansko-socialna «Delavska pravica», ki je pri tem skoro s prstom pokazala, kje stoji pravi naslovniki za citirane nauke...

Fina ideja

Na Angleškem seveda ljudstvo tudi študira svetovne probleme. Mnogokrat se rodi kaka dobra misel, včasih pa tudi kaka naivna ali kuriozna. Med zadnje spada sledeča, ki jo je priobčil anonimen čitatelj «Manchester Guardian»:

«Zakaj bi ne preselili Nemce iz Češkoslovaške, ki bi si želeli Hitlerja, v Nemčijo ter jim tako izpolnili željo mirno in brez prelivanja krvi? Na njihovo mesto pa naj bi naselili žide, ki si samo želijo, da bi prišli iz držav, kjer jih ne marajo. Nemčija bi tako dobila svoje ljudi, ki bi navdušeno klicali: Heil Hitler! Čehi bi pa dobili inteligentne in mirne državljane, ki bi bili lojalni in hvaležni...»

Hlinka in dr. Maček

Beograjski «Balkan» je primerjal v nekem članku slovaškega Hlinko s hrvaškim dr. Mačkom. Na to odgovarja Vilderjeva «Nova Riječ» sledeče:

«Ta primerjava je iz osnove zgrešena. Slične niso ne številčne, ne kulturne razmere, niti ni enaka politična praksa. Prvi predsednik češkoslovaške republike je bil Slovak, tudi danes je predsednik vlade že tretje leto Slovak; guverner češke Narodne banke je Slovak, enako je Slovak komandant mesta Prage. V rhu tega Hlinka ne predstavlja večine Slovakov, ampak manjšino in sicer ono manjšino, katera je pred vojno dajala svoje glasove madžarski klerikalni stranki. Pri zadnjih volitvah je Hlinka na podlagi popolne svobode in najbolj demokratičnega volilnega zakona dobil 18 poslancev, a v vladnih vrstah je 23 poslancev, ki so dobili 180.000 glasov več, kot Hlinka.

In dočim je dr. Maček, ki predstavlja ogromno večino Hrvatov, sklenil sporazum s srbskimi strankami, se je Hlinka postavil v isto vrsto z Madžarom Esterhazyjem in Nemcem Henleinom!»

Doba velikih moč

Ali se še spominjate onih dobrih starih časov, ko je mislil v Evropi en sam mož, da je Napoleon? Danes je to vsak drugi!

Češkoslovaška

«Češkoslovaška je čuvarica demokracije v srednji Evropi. Ona je morda najpametneje upravljana država na svetu, ker stoji na zdravih temeljih, postavljenih od pok. predsednika Masaryka. Obstoj Češkoslovaške je obenem jamstvo, da ideali humanosti v tem delu Evrope ne bodo izginili: propast Češkoslovaške bi bila katastrofa za človeštvo!»

R. M. Smyllie v «Irish Times».

Kdor hitro da, dvakrat da!

Tega starega slovenskega narodnega pregovora se je očitno spomnil naš gradbeni minister g. Stošovič, ko je poslal svojim ministrskim tovarišem iz gospodarskih resorov v proučitev in odobritev načrt uredbe o novih centralnih fondih za ceste, za kar ga je «pooblastil» parlament z letošnjim finančnim zakonom. Uredba bo verjetno sprejeta definitivno že takoj po pravoslavni Veliki noči. Vsebuje pa neko zanimivo posebnost, namreč široko pooblastilo, da sme gradbeni minister najeti takoj na konto tega fonda posojilo v znesku ene milijarde dinarjev za gradnjo novih cest, čeprav v fondu še ni, niti že more biti kaka para. To posojilo stoji izven novega velikega štirimilijardnega 6 odstotnega notranjega posojila, za čigar najetje oziroma razpis je vlada tudi «pooblastila» parlament z letošnjim finančnim zakonom. Iz tega štirimilijardnega posojila bo dobil g. gradbeni minister za cestna dela po vsej Jugoslaviji pol milijarde dinarjev, kar pa bo zadostovalo komaj za novo asfaltirano cesto Beograd—Zagreb, ki se že gradi. Ostalo posojilo bo razde-

ljeno takole: za nove železnice 1.500.000.000 din, za vojsko 1 milijardo 500.000.000 din, za javne gradnje 250.000.000 din in za melioracijska dela 250.000.000 din, od katerih pa bo šlo baje 10 odstotkov za izvajanje higijenskih asanacijskih del.

Nekaj le zaleže

V prejšnjih številkah «Slovenske besede» smo večkrat objavili celo vrsto kritik o slabih cestah na ljubljanskem mestnem področju, o raznih napakah, ki so se dogajale v naši komunalni politiki in o mnogih nedostatkih, ki jih je bilo treba odpraviti oziroma popraviti. Z veseljem moremo danes ugotoviti, da so ti naši opomini in nasveti naleteli v zadnjem času na pristojnih mestih že v več primerih na upoštevanje in pozitiven odziv, kar je seveda le v interesu in v korist prizadete najširše javnosti. Med taka prijetna presenečenja spada očiščenje Cankarjevega nabrežja drevesnih ostankov, nasutje šmartinske ceste od Kolinske tovarne proti pokopališču, odstranitev vrtoč ob Zaloški cesti na obeh straneh in s tem razširitev pešpoti (le dolgi zid Leonišča še čaka svoje enake, zaslužene usode), nasutje nekaterih pešpoti z drobnim peskom itd. Če bo šlo tako naprej, bo v Ljubljani res zavladalo prijetno življenje, za katero nas bodo upravičeno lahko zavidala ostala jugoslovanska mesta, če nas morda že danes ne.

Bog je v srcu

V zadnji «Sokolski volji» beremo: «Boga ni na jeziku, nego je v srcu. In malo, silno malo ali pa nič vere ni v njem, kdor njegove nauke in zapovedi spleta v nagajko, da z njo mesari po hrbtu neprijatelja. To je gola ugotovitev brez vsake polemike in brez vsakega prerekanja. Kar v zrcalo se pogled, kdor ne verja meš!» — Če bodo te vrstice brali gospodje na pravem mestu in si jih vzeli res k srcu, smemo verovati, da še živita poštenost in značajnost na svetu tudi v onih vrstah, kjer tega skoro ne bi več pričakovali...

Kako se deli?

Zadnja «Sokolska volja» piše v štev. 68.: «Proračun izdatkov in dohodkov dravske banovine za leto 1938-39. določa za svoj prosvetni oddelek v partiji 103. «Ljudska prosveta» v poziciji štev. 3 naslednje: «Podpore Sokolstvu, športnim organizacijam in treznostni pokret 260.000 din.» Pričakujemo, da bo kr. banska uprava letošnjo podporo Sokolstvu gotovo izplačala, ker od laanske podpore, ki je bila prav tako določena v znesku 260.000 din, ni prejelo Sokolstvo niti pare, pač pa nam je znano, da je dobila Zveza fantovskih odsekov 90.000 dinarjev.»

Trojna doslednost

Ugotovili smo s širšo javnostjo vred že svoj čas, da sestanek naših pristašev o priliki nedavnega obiska voditeljev Združene opozicije v Ljubljani od oblasti ni bil dovoljen. Ugotovili smo pozneje tudi še po pisanju oficijelnega tiska JRZ in Katoliške akcije, da je imel minister brez listnice dr. Krek kmalu nato v Ljubljani političen sestanek svojih pristašev, ki se je neovirano vršil. Danes pa imamo priliko, da zapišemo, da je v nedeljo 27. marca t. l. voditelj Zboršev Dimitrije Ljotić obiskal svoje ljubljanske pristaše, s katerimi je skušal v slogu razmer neprijavljeno zborovati neke v gozdu za Rožnikom, pa so mu oblastveni organi skušali tudi to preprečiti. O tem svojem obisku v Ljubljani je Ljotić napisal v svojem slovenskem glasilu «Zboru» v 5. številki naslednje: «Bil sem tam — v nedeljo, dne 27. marca t. l. Ljubljana je v dravski banovini. Tam pa je v veljavi nek predpis, da govorniki iz drugih banovin niso zaželeni... Tako je že nekako dve leti... Hotel bi opisati, kako sem prišel v Ljubljano. Rad bi — toda iz nekih razlogov tega ne storim. Treba bo v tem letu še večkrat tja potovati, pa moram molčati.» — Pravijo, da je včasih tudi molk silno zgovoren. Mi sicer nimamo ničesar pripomniti, kakor le to, da lahko s posebnim veseljem ugotovimo, da je doslednost kot najlepša čednost doma prav gotovo v Sloveniji, če nikjer drugod ne. V tem nas potrjujejo gornji trije našti primeri...

Zunanja politika

Mednarodnopolitični položaj v Evropi se nahaja pod vplivom treh pomembnih dogodkov: podpisom angleško-italijanskega sporazuma, nepredvidenim preobratom v kitajsko-japonski vojni na Daljnem vzhodu in epilogom državljanske vojne na Španskem.

Na veliko soboto sta podpisali Anglija in Italija v Rimu sporazum, s katerim sta uredili svoje odnose, ki so se v teku zadnjih let često tako zaostrili, da se je bilo že bati kake nove vojne. Sankcije, ki jih je Anglija vsilila ostalemu svetu proti Italiji, so vrgle slednjo v nemško naročje, kar je imelo za posledico tesno sodelovanje obeh fašističnih velesil v Evropi in kasneje zaradi neenotnosti zapada tudi dejansko hegemonijo tako imenovane osi Rim—Berlin v kontinentalni politiki. Uspehi, ki jih je znala nemška diplomacija iz tega stanja izkoristiti, zlasti njeno prodiranje proti vzhodu, so oplašili Anglijo in jo privedli do tega, da išče sporazum z Italijo. Ker se je na obeh straneh pokazala dobra volja, je likvidiran eden najbolj perečih problemov sodobne politike, s posledico vsestranskega popuščanja napetosti v Sredozemskem morju.

V Rimu podpisani sporazum med Londonom in Rimom bi bil nepopoln, če mu ne bi sledilo tudi zblizanje Francije in Italije. V Londonu prevladuje prepričanje, da ne bo težko ostvariti tega sporazuma in s tem utreti pot do bloka zapadnih velesil, kateremu naj bi se pridružila kasneje tudi Nemčija. Odkar je padla v Franciji vlada ljudske fronte in je na njeno mesto prišla vlada narodne koncentracije, se obče pričakuje, da bo lahko vskladiti angleško-francoske interese in potem tudi Franciji urediti odnose do Italije. Osnova, na kateri naj bi se Francija in Italija pogajali, naj bi bilo priznanje rimskega imperija po Franciji.

V Rimu in Londonu so sprejeli podpis sporazuma z velikim zadovoljstvom, v Rimu zaradi tega, ker je bilo končno le nekoliko neprijetno, voditi tako ostro borbo na vseh obalah Sredozemskega morja, v največjo pomorsko silo sveta, v Londonu pa zaradi tega, ker je dobila Anglija sedaj proste roke v svoji kolonialni politiki na Daljnem vzhodu, kjer ji prihajajo sedaj japonski porazi kakor naročeni in ker smatra London ta sporazum za oslabitev osi Rim—Berlin, oziroma boljše za oslabitev severnega dela te osi, ki izgleda Angležem nevarnejši od južnega.

Nenadni preobrat sreče na Daljnem vzhodu ima tudi nemajhen vpliv na mednarodno politiko. Nič več ni slšati o japonskih izzivanih ostalih velesil, ki so bila poprej na dnevnem redu. Predvsem se Japonska boji izzvati v današnjem položaju spor z Rusijo, zlasti še, ko so se raznesle vesti, da močna vojaška struja v Rusiji pristika na to, naj bi Rusija sedaj skočila Japoncem za vrat, ker da ruska vojska ne bi imela posebnih težav, vreči s pomočjo kitajskih armad Japonce z azijske celine in jim preprečiti ponoven vdor na kitajsko ozemlje. Kar pa je, najhujše, legenda o nepremagljivi japonski vojski je izginila. In ta moralni poraz ima tako velik vpliv na duh japonske armade, kakor porazi, v istem razmerju pa se jača duh kitajskega narodnega odpora proti tujemu osvovjevalcu. Z ozirom na različičevanje na zapadu pa ni nobenega izgleda, da bi se Rim in Berlin postavila na stran Japoncev v primeru kake mednarodne komplikacije na Daljnem vzhodu. Japonski greben, ki je zrasel previsoko, je precej padel, kar pač ne bo nič škodovalo splošnemu pomirjenju in normaliziranju razmer na Daljnem vzhodu.

DOMA IN NA TUJEM

Črna nehvaležnost

Da gospodje okrog nekdanje SLS ali kakor se sedaj po novem uradno imenuje JRZ ter njenih glasil niso nikdar poznali preveč hvaležnosti niti proti lastnim ljudem, kaj šele proti onim, ki so se jim prištulili v ugodnem trenutku politične konjunktore iz golega oportunitizma oziroma v nemožnosti zatajevanja slin po sladkosti polnega korita, je obče znano. Včasih je pa ta nehvaležnost že tako črna in nečloveška, da moramo zgolj zaradi pomilovanja in tolažbe prizadetih uslužnikov gornje gospode to nehvaležnost javno pribiti, pa čeprav nič ne pomaga, vsaj prizadetim navadno ne. Zadnji delavski »zelence« JRZ stranke piše takole na rovaš svojih dosedanjih najzvestejših podpornikov in zagovornikov v narodni skupščini: «Volitve bodo. Vse tako kaže. Izjavil je to naš notranji minister dr. Anton Korošec. Izvoljenec petomajskega režima bodo tako kmalu vzeli slovo od svojih lepih sinekur. Prav nič jih ne bo škoda. Za narod in za obče dobro so storili bore malo.» — Bridko zdravilo za razočarane duše. Za narod dotični gospodje, ki sede v parlamentarni vladni večini, sicer res niso kaj pridali storili, toda za vsedržavno in edinozveličavno JRZ so dali vse, dušo in telo. Pa se jim to sedaj plačuje s takimi javnimi izpričevali črne nehvaležnosti in njihove nezmožnosti. Zamorec je pač storil svojo dolžnost, zdaj lahko gre! Radovedni smo zdaj le še, kaj bodo porekli k temu in

naredili gospodje dr. Veble, dr. Šemrov, dr. Koce, Kersnik, Benko, Gajšek, dr. Klar, Brenčič in Pevec, ki so zavoljo svojih sedanjih gospodarjev in voditeljev izdali svoječasni idealni in vabljeni Jeftičev politični, gospodarski in volilni program, na katerega so takrat prisegli in na katerem so priplavali v narodno skupščino. Zdi se nam, da so doživeli sila bridko, pa zaslužno plačilo za svoj takratni »značajni« korak...

Torej vendar!

V listih beremo dan za dnem, da bodo letošnjo jesen prav gotovo skupščinske volitve. To razglašajo predvsem listi JRZ in pa njeni voditelji na nedeljskih izletih med narodom. Bivši poštini minister dr. Kaludjerčić pa je vse te vesti in obljube kategorično demantiral v nekem svojem govoru v Bosni in dejal, da volitev letos sploh ne bo in da bo sedanja skupščina delovala do izteka svoje polne štiriletne funkcije dobe. Izjava tega bivšega ministra pa je zopet razveljavil sedanji minister brez listnice in bivši dr. Kaludjerčićev tovariš v vladi dr. Miha Krek, ki je izjavil nedavno v Mariboru (kar beremo v listih JRZ): «Sedanja parlamentarna doba gre h kraju. Stojimo pred odločilnim političnim spopadom, v katerem se bodo vsi od desnice do levece združili proti nam.» — Radovedni smo le, kdo bo sedel sredi na velikem stolu in katere izbrane Slovence bo milostno posajal na svojo levice in desnico v tem rajskem veselju?...

Zaključno predavanje društva «Soča» v tej sezoni bo v soboto 23. t. m. pri Levu ob pol 21. uri. Naš rojak in odlični predavatelj g. prof. dr. Lavo Čermelj zaključuje letošnjo 18. sezono predavanj s temo: «Kulturni razvoj primorskih Slovencev». K temu zaključnemu večeru vabimo vse tovariše Sočane, člane vseh emigr. društev v Ljubljani in okolici ter vse naše prijatelje. Vstop vsem prost, vsi dobrodošli.

Sokolji — na Rakek zbor! Na belo nedeljo 24. t. m. se bo poklonilo Sokolstvo župe Ljubljana pred spomenikom Viteškega kralja Aleksandra I. na Rakeku. Pričakuje mo od vseh svojih pripadnikov, da bodo storili svojo dolžnost in se v polnem številu udeležili te pietetne svečanosti na zapadni meji naše države. Ravno Sokolji moramo na ta dan pokazati, kako svet in nepozaben nam je spomin na Njega, na našega prvega Sokola, ki je z zakonom določil, naj se vzgaja jugoslovanska mladina v sokolskem duhu po Tyrševih načelih. Naj pohiti ta dan vsa velika sokolska rodovina na Rakek, da se pokloni manom nesmrtnega kralja Mučenika in Zedinitelja.

Prvak Združene opozicije iz Bosanske Krajine g. dr. Branko Čubrilović je na povratku iz Beograda v Banjaluki izjavil, da se bo vršil velik javni shod Združene opozicije v kratkem v Čačku v Srbiji. Na ta shod pa bo prišel tudi g. dr. Maček, ki bo imel tamkaj velik govor v duhu narodnega sporazuma z dne 8. oktobra lanskega leta.

Primerjajmo. Mestna občinska uprava v Karlovcu je sklenila nakup novih večjih stavbnih kompleksov v mestu in okolici, dalje nakup zemljišča za velik moderen stadion in njegovo popolno ureditev ter asfaltiranje vsega notranjega mesta. Pravijo, da je karlovska občina mnogo manjša od ljubljanske in da se njeni dohodki še od daleč ne dajo primerjati z ljubljanskimi...

Ljubljanski «Slovenski Narod» je praznoval letos o Veliki noči 70letnico svojega izhajanja in je izdal ob tej priliki slavnostno velikonočno številko, obsegajočo 40 strani.

Blagoslov. V Subotici živi žena posestnika Jovana Kovača, stara 38 let. Poročena je z njim 20 let in mu je pravkar rodila dvajsetega otroka.

Cene vina v Banatu so čvrste. Čeprav je po banaškem vinu veliko povpraševanje, je promet zelo slab, ker vinogradniki nočejo razprodajati svojih lanskkih zalog v večjih množinah. Očividno čakajo še na višje cene.

Brocarska razstava držav Male antante se bo vršila v okviru «Beogradskega velesajma od 1. do 10. maja t. l. v Beogradu.

V Dalmaciji in na Hrvaškem Primorju se opaža vsak dan večji naval tujih turistov in letoviščarjev, predvsem iz Nemčije, Madžarske in Češkoslovaške.

Borovo je kljub svojemu najmodernejšemu aerodromu izpuščeno iz letošnjega voznega reda «Aeroputa». Hrvaški listi se ogorčeni vprašujejo, kako je mogoče, da se je to zgodilo, ker prispeva ravno Borovo s svojim področjem (Vukovar, Vinkovci, Osijek, Sombor) 25% potnikov k vsemu jugoslovanskemu zračnemu potniškemu prometu. Obenem se tudi ne sme pozabiti, da je podjetje Baťa zgradilo velik in najlepši aerodrom v državi in ga dalo brezplačno na razpolago, dalje je dalo prav tako brez odškodnine v uporabo svoj hangar, vse tehnične priprave, vse osebe, svoj tovarniški avtobus za dovoz in odvoz potnikov, svoj buffet itd.

Državna topilnica železa v Varešu v Bosni je prodala vso svojo proizvodnjo v naprej že za oba prihodnja meseca. Obenem je obvestila vse jugoslovanske železnicarje, ki so naročale železno lito pri njej, da ne bo mogla v prihodnjih dveh mesecih izvršiti prav nobenega naročila.

Hrakov les nakupujejo pri nas v zadnjem času v velikanskih množinah zlasti Švica, Nemčija, Italija, Grčija in druge države.

Vsi rimskokatoliški škofje iz Jugoslavije bodo odpotovali v kratkem v Rim na referat k svojemu vrhovnemu poglavarju papežu.

Zaradi trane krize v sarajevskem združenju gostinskih podjetij je bil te organizaciji postavljen komisar.

Bivšemu banu in svoječasnemu komandantu dravske divizijske oblasti, upokojenemu generalu Krsti Smiljanicu je odnesel neznan vlomilec iz njegovega beogradskega stanovanja raznih dragocenosti in denarja v skupni vrednosti nad 100.000 dinarjev.

Pridelovanje soje v Jugoslaviji in Rumuniji leto za letom bolj na-

preduje. Našo sojo je pokupila doslej skoro v celoti sosedna Avstrija, rumunsko pa Nemčija za svoje vojaške potrebe. V primerjavi z letom 1935. se je površina zemlje v Rumuniji, zasejana s sojo, skoro potrojila. Sedaj se interesirajo za uvoz soje že tudi druge države, predvsem Češkoslovaška.

Na rovaš Narodne banke je padlo mnogo težkih očitkov in ugotovitev na zadnjem zasedanju Centrale industrijskih korporacij v Beogradu, ki mu je predsedoval novi predsednik g. Avgust Praprotnik iz Slovenije. Generalni tajnik Centrale g. Čurčin je v svojem referatu ostro nastopil proti «verizniški politiki» Narodne banke, ki se izraža v tem, da Narodna banka kupuje od naših podjetij n. pr. angleške funte po 212 do 215 din, prodaja pa iste funte po 260 do 270 din, kar pomeni za prizadeta podjetja občutno povečanje produkcijskih stroškov.

To je napredek. Na plenarni seji odbora režimske JRZ v Beogradu je bilo sklenjeno, da se zgradi velik dom mestnega strankinega odbora v Beogradu. Zanimivo je, da ima ta organizacija že po komaj dveletnem obstoju tako velika sredstva, da si lahko gradi strankine palače po Beogradu, kjer veljajo že sama stavbišča milijonske vsote...

Znani hrvaški stenograf, upokojeni srednješolski profesor Ivan Jamnicki v Zagrebu, je slavil te dni 70-letnico svojega življenja in petdesetletnico svojega zaslužnega udejstvovanja na področju hrvaške stenografije. Jubilat je predsednik Hrvaškega stenografskega društva.

Jugoslovanski vodič po Pragi bo izšel letos pomladi po zaslugi Češkoslovaško-jugoslovanske lige ter v zvezi z letošnjim vseskoljskim zletom.

Znana pivovarna v Apatinu, ki je ena najmodernejših pivovarn v Jugoslaviji, je prišla na dražbo. Poslojce z velikansko prireditveno dvorano je kupila Apatinska hranilnica za 325.000 din, dočim bo pivovarna sama z vsemi stroji in drugim inventarjem v kratkem prodana na javni dražbi.

Tesičeva tovarna stekla v Sisku se nahaja v likvidaciji in je bila vsem nameščencem ter delavcem odpovedana služba. Zaloga stekla bodo razprodane še ta mesec, glede strojev in tovarniškega poslojca pa je sklenjen poseben aranžman.

Tuji turisti na Češkoslovaškem bodo uživali letos v času od 1. maja do 31. oktobra pri najmanj 6-dnevem bivanju 50-odstotni popust na vseh češkoslovaških železnicah prav na vseh progah brez omejitev.

Poseben sodni postopek pripravlja nemška vlada v Berlinu z namenom, da na njem razveljavi razne sklepe bivše avstrijske vlade, zlasti glede vrnitve veleposestev in premoženja članom nekdanjega habsburškega doma.

Po istih stopnjah. Žalostni usodi Otona Habsburškega sledita v bivši Avstriji sedaj tudi knez Starhemberg in dr. Sušnik. Povsod, kjer sta bila svoj čas izvoljena za častna občana, so sedaj nove občinske uprave to izvolitev razveljavile. Nič ni večno, vse mineva...

Slavni ruski pevec Fjodor Šaljapin je umrl v Parizu.

Turški ministrski predsednik Dželal Bajar bo odpotoval 25. t. m. iz Carigrada v Atene, odtod pa v Beograd in Bukarešto, da pripravi vse potrebno za obisk predsednika Turčije Kemala Atatürka v teh balkanskih prestolnicah. Kemal Atatürk bo zadnje dni aprila najprej obiskal Bukarešto, nato pa Beograd in Atene.

Neizproba doslednost usode. Bivši državni podtajnik za narodno obrambo v pokojni Avstriji general Zechner se je 10. t. m. ustrelil v svojem stanovanju na Dunaju.

Na konferenci Srednjeevropskega urada za hmeljsko proizvodnjo je bilo sklenjeno, da se letos v vseh državah omeji proizvodnja hmelja. V Jugoslaviji, Češkoslovaški in Poljski znaša to znižanje 30 odstotkov.

Notranja gospodarska politika Grčije se vedno bolj ureja, dočim se opaža v nekaterih drugih balkanskih državah ravno nasprotno. Pred dnevi je grška vlada občutno znižala razne trgovinske takse in trošarine, nekatere je sploh ukinila, kakor je tudi opustila celo vrsto izvoznih carin na svoje deželne pridelke. Istočasno je tudi znižala državno zgradarino na zasebna poslopja za 15%.

Francoski vodilni politiki, ministri Daladier, Bonnet in Chautemps bodo prihodnji teden odpotovali v London, kjer bodo konferirali s predstavniki angleške vlade o vseh aktualnih mednarodnih vprašanjih. Skušali bodo ob tej priliki doseči tudi sporazum o čim tesnejšem tehničnem sodelovanju francoskega in angleškega generalnega štaba.

Za mir in človekoljubje. Vse ameriške tovarne za letala in vojni material so prenatrpane z naročili, čeprav delajo z vso kapaciteto noč in dan. Zadnje dni so dobile naročilo za nujno dobavo 500 najmodernejših orjaških bombnikov za angleško armado. Znanje angleške veletovarne streliva in orožja «Armstrong Wickers Ltd.» so kljub silnemu razširjenju svojih obratov tako preobremenjene z naročili za angleško vojsko, da za letos in vse prihodnje leto iz tujine sploh ne prevzamejo nobenega naročila.

Rimsko prebivalstvo šteje po zadnjih podatkih 1.257.900 duš.

V Centralni Avstraliji vlada letos tako strašna suša, kakršne ne poznajo že od leta 1902.

Silne trdnjavske pasove gradijo Rusi na svojih severnih, zahodnih in južnih mejah s pravcato mrzlično naglico, predvsem pa na meji proti Estoniki.

Nemški državni zbor, ki bi se bil moral sestati k zasedanju 20. t. m. v Berlinu oziroma na Dunaju, je odgojen za nedoločen čas zaradi tehničnih zaprek, predvsem pa zaradi težav, ki so nastale s sestavo članov rajstaga z ozemlja Vzhodne marke ali bivše Avstrije. Govori se, da bo zasedanje sklicano prihodnji mesec v Monakovem.

Nova trgovinska pogodba med Italijo in Francijo je bila podpisana v Rimu.

Trgovinska pogajanja med Češkoslovaško in Nemčijo se bodo pričela 9. maja t. l. v Berlinu.

Zaščita političnih emigrantov. Na predlog ameriške vlade glede nastanitve in preskrbe političnih emigrantov, katerih je v zadnjem času v svetu vedno več, je pristala tudi Švica.

Sadovi počtalnega rovarjenja. V francoskem Tunisu in okolici so ponovno med domačini izbruhnili krvavi nemiri, zaradi česar so morala oblastva proglasiti obsedeno stanje. Vse nemire so povzročili agitatorji neke tuje sredozemske velesile.

Madžarska vlada je začela energično borbo proti druginji in je izdala posebno uredbo o pobijanju druginje. Brez posebnega pristanka vladnega poverjenika se ne sme zvišati prav nobena cena življenjskih potrebščin.

Hitlerjev prihod se pričakuje v Rimu 2. maja t. l.

Novi Hitlerjev uradni naslov je: «Vodja in kancelar Velike Nemčije.»

Predsednik USA Roosevelt je zahteval od ameriškega kongresa odobrenje izrednega kredita v znesku okrog 65 milijard dinarjev v našem denarju za izvedbo svojega načrta o dvigu in napredku ameriškega narodnega gospodarstva.

Novi zakon. Rumunska vlada izdeluje predlog novega strogega zakona o zaščiti države.

Samouprava

Vprašanje in odgovor

Vprašanje: Občinski odbor naše občine se je poslužil pravice, ki mu jo daje drugi odstavek § 60. zakona o občinah ter je razrešil službe občinskega odbornika, ki je izostal v enem letu od več kot polovice sej občinskega odbora brez opravičenega razloga. — Sreski načelnik je zadržal z odločbo izvršitev tega sklepa, češ da je ta zakonski predpis izmenjen s § 52. finančnega zakona za leto 1936/37. Pojasnite, ali je ta utemeljitev zakonita?

Odgovor: V nekem drugem sličnem primeru je upravno sodišče v Zagrebu na pritožbo odločilo, da je tako stališče sreskega načelstva nezakonito. Upravno sodišče utemeljuje svojo odločbo na ta način: «Uniči se odločba sreskega načelstva. Upravno sodišče je premetrilo pritožbo in spise o tem predmetu; prišlo pa je do zaključka, da odločba sreskega načelstva o zadržanju od izvršitve sklepa občinskega odbora v tem primeru ni na mestu. Razlog: Razrešitev občinskega odbornika službe zaradi nerednega opravljanja njegovih dolžnosti, to je zaradi izostanka od več kot polovice sej brez opravičenega vzroka, je možna po § 60. zakona o občinah po preudarku občinskega odbora. Predpis § 52. finančnega zakona za leto 1936/37. ni v tem oziru ničesar izmenjal na ustanovi § 60. zakona o občinah, S § 52. navedenega zakona se izrecno tolmači in razširja le ustanova § 129. zakona o občinah, kakor je to točno razvidno iz prvega odstavka navedenega § 52., to je, vsi primeri razrešitve službe predsednika občine, člana občinskega odbora in članov občinske uprave, ki so prepuščeni banu v pristojnost. Razen tega se pojavlja v tem primeru kot prizadeti poedinec bivši odbornik B. D., ki je edini upravičen, da se posluži po predpisih § 135. zakona o občinah pravice pritožbe proti sklepu občinskega odbora. Zaradi tega ni moglo sresko načelstvo kot nadzorno oblastvo zadržati od izvršitve tako individualno odločbo.»

V tej odločbi imate točen odgovor na svoje vprašanje. Pri tej priliki naj bo še omenjeno, da je s finančnim zakonom za l. 1938/39. razveljavljen tudi § 52. finančnega zakona za leto 1936/37., da torej velja vnovič v polnem obsegu prvotni predpis in besedilo § 129. zakona o občinah.

Francoski listi pišejo o novi francoski vladi zelo različno, vendar pa se opaža, da je vodilni tisk pretežno mnenja, da nova vlada ni niti močna, niti nima izgledov za daljše življenje. Govori se, da je današnja vlada le prehodnega značaja in ima zgolj nalogo, da uglaadi pot najširši koncentracijski vladi vsenarodnega sporazuma.

Kopičenje zalog. Anglija in Nemčija sta v zadnjih dneh nakupili v Mehiki ogromne množine petroleja. Obenem je angleška vlada sklenila, da bo odkupila letos po vsem svetu ves žitni pridelek, kolikor ga bo le mogoče dobiti, z namenom, da izpopolni svoje rezerve za primer nove svetovne vojne. Kakor izgleda, ta res že ne more več biti daleč.

Kitajska narodna vojska še vedno uspešno napreduje. Japonska defenziva končuje povsod v težkih porazih, čeprav padajo silne človeške in materialne žrtve za ohranitev najvažnejših strateških postojank. Kitajci so zavzeli strateško zelo važni mesti Činun in Pingolo. V Tokiu so vedno bolj prepričani, da se bo prav kmalu vmešala v japonsko-kitajski spor tudi Rusija, ki ima na svoji meji zbrane že brezštevne čete in vojni material.

Pišejo nam . . . Za znižanje obrestne mere

Iz gospodarskih krovov smo preleteli:

«V Vašem cenj. listu smo brali obvestilo Zveze jugoslovanskih hranilnic v Ljubljani, da so v letošnjem februarju narasle hranilne vloge pri slovenskih samoupravnih hranilnicah skupno za 11 milijonov dinarjev na 1.053.582.310 din. To je nedvomno zelo lepo in je znak velikega zaupanja ljudstva v domače denarne zavode, obenem pa je tudi znamenje znatnega napredka za prizadete denarne ustanove.

Na drugi strani pa sem mnenja, da je tako kupičenje kapitala, ki leži popolnoma mrtev v blagajnah, povsem neumestno in splošnemu narodnemu gospodarstvu silno škodljivo. Poiskati in najti bi se morala mesta, kjer bi se ta silni kapital s pridom za vso narodno skupnost in obče narodno gospodarstvo ter blagostanje plasiral in hlažil, kar bi najbrže ne bilo pretežko. Imamo pri nas premnoga zdrava in solidna trgovska, industrijska in obrtna podjetja, ki nad vse nujno potrebujejo ugodnih, cenjenih kreditov, s pomočjo katerih bi jim bila dana možnost čim večjega gospodarskega razmaha. S tem povečanim obratom pa bi istočasno odpomogli brezposelnosti ter bi zaposlili marsikaterega družinskega očeta, ki danes ne more ne sebi, ne svoji družini preskrbeti niti najnujnejših življenjskih potrebščin, kruha, obleke in obutve, da o čem drugem niti ne govorim.

Pripomniti pa moram tudi nekaj besed o težkem stališču starih dolžnikov denarnim zavodom. V večini denarnih zavodov, hranilnic in posojilnic, se zahtevajo od starih dolžnikov pretirano visoke, res da nezmogljive obresti, in to klub najugodnejši vknjižbi na posestva. Te obresti dosegajo v večini primerov 9—11%, z ostalimi manipulativnimi in drugimi stroški pa še precej več. Na tak način, pri neznosnih obrestih za najeti obratni kapital, je jasno, da mora vsaka obrt in vsako gospodarstvo neizogibno propasti. Na drugi strani pa vidimo, da zopet pretežna večina hranilnic, posojilnic in drugih denarnih zavodov plačuje sta-

rim vlagateljem za njihove vloge smešno nizke obresti po 2—4%. Pravično bi bilo, da bi tudi stari dolžniki uživali enake ugodnosti, kakor jih uživajo vsi zaščiteni denarni zavodi, ne pa, da se jih uničuje s pretirano visokimi obrestmi.

Je pa še nekaj, česar ne smemo pozabiti. Pri svoječasnem zamenjavanju in žigovanju denarja smo izgubili ponovno težke denarje, kar je bil hud udarec predvsem za nižje in gospodarsko šibkejše sloje. Pravično in logično bi bilo, da bi se istočasno za enak odstotek, kolikor je znašal odbitek pri žigovanju in zamenjavanju, znižali tudi dolgovi vsem takratnim dolžnikom denarnih zavodov. Za te dolžnike se nihče ni zmenil in tako smo bili kar dvakrat oškodovani. Želeti bi zato bilo, da bi se na pristojnih mestih pokazala umestna uvidevnost in bi se že z ozirom na vse dosedanje neugod-

nosti in oškodovanja ter zlasti še z ozirom na današnje obče težko gospodarsko stanje starih dolžnikom vsaj znižale obresti na primerno, znosno mero, ker se bodo sicer gospodarstva starih dolžnikov neizbežno zlomila in do temelja propadla. Nikakor ne more biti na mestu in v skladu, da se nas, stare dolžnike, pretirano izkorišča in da se od nas zahtevajo obresti po 9—13%, istočasno pa se starih vlagateljem plačujejo obresti po 2 do največ 4%. Ne more biti pravično in nikomur v trajno korist, najmanj pa splošnošči, da se na eni strani kupijo ogromni kapitali, na drugi strani pa se ubijajo eksistence preobremenjenih starih dolžnikov.

Ena najnujnejših narodnih zahtev in potreb je zato, da se obrestna mera pri vseh denarnih zavodih za stare in nove dolžnike primerljivo zniža in spravi v nujen sklad z obrestovanjem starih vlog. Nihče ne more zagovarjati 8- ali še večodstotne razlike med obojimi obrestovanjem, ker tako zaslužkarstvo izziva že drugo, nevesečno in ne preveč laskavo označbo. — **Stari dolžnik.**

Gospodarska moč ob Baltiku

Kratek pregled gospodarskega položaja Litve, Latiške in Estonske

Litva, majhna republika ob Baltičkem morju, je nedavno doživela to redko priložnost in čast, da se je za njo nenačoma pričela živo zanimati vsa svetovna javnost. To je bilo o priliki njenega spora s Poljsko, ki pa je bil zaenkrat srečno likvidiran z medsebojnim sporazumom, čeprav je manjkalo le za las, da se na poljsko-litovski meji niso oglasili topovi in strojnice. V sodobni politični napetosti skoro ni nobene pomembnejše akcije, v kateri ne bi vsaj od daleč čutili vpliva gospodarskih motivov in je zato nedvomno prav, če si nekoliko bližje oglemo gospodarske razmere v treh malih poveljnih republikah ob Baltičkem morju.

Litva je nastala leta 1918. kot periferijska država iz bivšega ruskega ozemlja. Obsega približno 55.650 kvadratnih kilometrov in šteje kakih 2.300.000 prebivalcev (od teh 80% Litovcev). Glavno

mesto je Kaunas (bivše Kovno). Nekdanje okrožje s središčem Vilno, ki meji na vzhodu na Sovjetsko Rusijo in ki meri 28.000 km², je leta 1920. proti volji in odporu Litve in Društva narodov nasilno okupirala Poljska. Odtlej torej že datira trajno sovraštvo med Poljsko in Litvo, ki te aneksije pač ne bo nikdar trajno priznala.

V gospodarskem pogledu je Litva pretežno agrarna država, kjer je obdelane nad 90% zemlje, na kateri žive od poljedelstva približno tri četrtine prebivalstva. Največ se gojita rž in oves. Gozdovi, ki so po večini v državnih rokah, zavzemajo okrog 20% obdelanega ozemlja. Zelo važen litovski pridelek je lan in je v njegovi proizvodnji Litva s svojimi 38.000 tonami na leto tretja država na svetu. Izvozna vrednost tega pridelka dosega celo 50 milijonov litov (litovski denar). Poleg Poljske in Sovjetske Rusije je Lit-

va najvažnejši dobavitelj lanu za Češkoslovaško. Po zadnjem popisu reprezentira litovsko industrijo kakih 7500 podjetij, ki pa imajo skupno le nekaj nad 30.000 delavcev. Večinoma gre za poljedelsko industrijo, ki predeluje domače surovine. V tekstilni industriji je zaposlenih okrog 5000, v lesni pa približno 3000 delavcev. Proizvodnja opeke znaša na leto okrog 400 milijonov kosov. Standardni proizvodi litovske mednarodne trgovine so maslo, meso, lan in les. Vsak ta pridelek predstavlja približno petino izvoza, zadnja petina pa odpade na vse ostalo blago. Skupni izvoz je znašal lani 207 milijonov litov, uvoz pa 212 milijonov. Glavni kupec in uvoznik je bila Anglija (zaradi svoje politične interesiranosti), ki kupuje skoro polovico vsega litovskega izvoza. Na drugem mestu je Nemčija s 30 milijoni litov. Glede kapitala je Litva v veliki meri odvisna od inozemstva. Od 121 milijonov litov, ki so investirani v litovski industriji, odpade na tuji kapital 50 milijonov. Glavni tuji finančniki so Belgija, Nemčija in Anglija. Znatno pa finansira industrijo tudi država sama. Češkoslovaška je z Litvo sorazmerno v prav živahnih odnosih. Lani je znašal češkoslovaški izvoz v Litvo 44, uvoz iz Litve pa 38,6 milijonov Kč.

Latiška ali Letonska, ki je severna sosedna Litve (Litva namreč nima neposredne meje s Sovjetsko Rusijo), meri 65.800 km² in ima 1.800.000 prebivalcev, po večini Latišev. Glavno mesto je Riga. Nad 60% prebivalstva se preživlja s poljedelstvom, ki ima tudi glavno vlogo v latiškem izvozu. Najvažnejši pridelek je lan, v izvozu pa zavzemajo zelo pomembno mesto tudi živinorejski izdelki. V industriji je zaposlenih okrog 60.000 delavcev. V ospredju stoje poljedelska, tekstilna in lesna industrija, obstojajo pa tudi metalurgična in kemična podjetja. V latiški trgovini imajo glavni delež Nemčija, Anglija, Belgija, Francija in Sovjetska Rusija.

Še severnejša Estonska leži na ozemlju 47.560 km² (od tega odpade 2330 km² na jezera). Šteje 1.200.000 prebivalcev. Glavno mesto je Talin. Tudi Estonska je izrazito poljedelska država. V kmetijstvu je zaposlenih okrog 60%

prebivalcev, v industriji pa 20%. Najvažnejši pridelki so rž, ječmen in krompir. Gozdovi pokrivajo 20% vsega ozemlja in so 80% last države. Kakih 250 večjih industrijskih podjetij zaposluje okrog 30 tisoč delavcev. Estonska izvažata mlečne izdelke, dalje lan, papir, cement itd. Glavni kupci so Nemčija, Anglija in Sovjetska Rusija.

Zanimivosti

PRVO ŽELEZNO PERO,

to najstrašnejše bojno kopje modernega in civiliziranega človeštva, se je pričelo praktično uporabljati v svetu šele leta 1839.

NA INDIJSKEM OTOČJU

poznajo domačini posebno zdravilo proti nespancu. V votlo bambusovo palico zapro neko vrsto kače, ki neprestano in monotono piska. To enakomerno piskanje mora človeko neizogibno uspraviti, pa če še tako hučo trpi zaradi nespanca.

ZEMLJA NA OTOKU KUBI

je tako zelo topla in podnebje tako milo, da zrastejo zeljate glave tako velike, da tehtajo po večini najmanj kilogram. Redkvice jedo domačini že najpozneje 14 dni po setvi. Na Kubi žanjejo žito trikrat na leto, sladki krompir pa raste in zori prav vse leto.

MED NAJDRAGOCENEJŠE KNJIGE,

seveda tiskane, spada knjiga psalmov, ki sta jo leta 1459. natiskala Nencia Fust in Schaffer v komaj 20 izvodih. Za 12 teh knjig se ve še danes, kje so. Leta 1844. je bil en izvod te knjige prodan za 125 tisoč dinarjev, leta 1904. pa drugi izvod za 100 tisoč dinarjev naše veljave.

V ZDRUŽENIH DRŽAVAH

Severne Amerike živi 45.000 zobozdravnikov, ki porabijo pri plombiranju votlih zob svojih pacientov vsako leto najmanj za 34 milijonov dinarjev zlata in za prav toliko tudi ostalega cenejšega materiala za plombiranje zob. Vsako leto izdelajo in vstavijo ti zobozdravniki povprečno po 3.900.000 umetnih zob.

PRVA TISKARNA

na ozemlju današnje Jugoslavije je bila odprta leta 1439.

Posvetovalnica

za naročnike „SLOVENSKE BESEDE“

Kdor je plačal naročnino za „Slovensko Besedo“, se lahko brezplačno posluži naše posvetovalnice, kjer dobi informacije:

- o vsakovrstnih vlogah na upravne oblasti, občino, srez, banovino in na ministrstvo;
- o prošnjah za vojaške oprostitev;
- o vlogah na davčne oblasti;
- o zakonitih socialnih dajatvah; skratka
- o vsem in vselej, kadar potrebujete nasvetov, da pridobite ali očuvate socialne ali gospodarske pravice.

Na posvetovalnico sporočite pismeno svoje želje, nakar dobite takoj tudi pismen odgovor. Za odgovor pošljite znamko za 2 Din

Dopise pošljite na naslov:
„SLOVENSKA BESEDA“
Ljubljana, Šelenburgova ulica 7/II.

Gostilna pri „Jerici“

Rožna dolina G. V. / 2.

sporoča, da je otvorjeno po predpisih zgrajeno novo balnišče.

Točim prvovrstna štajerska, dolenska in dalmatinska vina.

Mrzla in topla jedila vedno na razpolago.

Dobilo se priznana dobre domače salame in sube klojase.

Priporoča se
Viktor Jeločnik.

Sveže najfinejše norveško

ribje olje

iz lekarne

dr. G. Piccoli a v Ljubljani
se priporoča bledim in slabotnim osebam

Oglašujte v
„Slovenski besedi“

„FIDES“ Informacijska pisarna

J. SEVER, DEDIČI
LJUBLJANA, Gosposvetska cesta 14

Izvršuje vse informacijske posle, bodisi v trgovskih in privatnih stvareh, kakor tudi saniranje posojilnih zadev najkulantneje in v najstrožji tajnosti.

Ljubljančani

obiščite
gostilno „PRI MAKSELNU,

Sp. Šiška, Jernejeva cesta 24,

kjer boste postreženi s priznanim dobro domačo dolensko šunko in z domačimi dolenskiimi klobasami.

Toplo in mrzla jedila vedno na razpolago. Došla nova pošiljka viskih vin Prav tako točim prvovrstna štajerska in dolenska vina. Balnišče je že odprto.

Priporoča se Maks Klančar